

תוכן עניינים

1	מבוא
2	תקציר מנהלים
3-6	פרק 1 ישראל
7	פרק 2 ארצות הברית
8-9	פרק 3 הודו
10	סיכום
11	ביבליוגרפיה

מבוא

על פי אומדני רשות המסים כ חמישית מהפעילות הכלכלית במדינת ישראל אינה מדווחת, מדובר בכלכלה שחורה.

לפי דברי הוועדה לבחינת צמצום השימוש במזומן בק הישראלי (2014) טענה שמשמעותה של הכלכלה השחורה בישראל הינה אובדן של 40-50 מליארדי שקלים מדי שנה, סכום השקול כמעט לכל התקציב השקלי של משרד הביטחון, לתקציב משרד הבריאות או לתקציב של משרד החינוך של מדינת ישראל. בסכום זה היה ניתן להפחית דרמטית את שיעור המע"מ על כל המשתמע מכך לגבי יוקר המחיה, או לחילופין, להוריד את שיעור המס על ההכנסות מעבודה. להמחשה נוספת, סף תקבולי מס הכנסה מהשכירים במשק מסתכם בכ-40 מליארדי שקלים, סכום דומה להפסד ממסים בשל הכלכלה השחורה. היינו, על כל שקל מס הכנסה שנגבה משכיר, אזרח אחר מעלים שקל מקופת המדינה.

נהוג לסווג את מקורות ההון השחור לפי מרכז עומק (2014) לשני סוגים:

- פעילות כלכלית חוקית שאינה מדווחת לרשויות המס כגון : (העלמת הכנסות של נותני שירותים, ביצוע עסקאות ללא חשבונית מס, הנפקת חשבוניות פיקטיביות, עסקים הפועלים ללא רישיון וכיו"ב) הנאכפת בעיקר באמצעות רשות המיסים ורלוונטית לענייננו.
- פעילות כלכלית בלתי חוקית כגון : (סחר בסמים, הימורים, סחר בנשים וכיו"ב) הנאכפת בעיקר על ידי משטרת ישראל וגופי אכיפה נוספים בשיתוף רשות המיסים (למשל, הרשות להלבנת הון).

בין 2010-2013 הצטמצם מספרם של עובדי הבניין בישראל במידה ניכרת, אבל קצב הבניה לא השתנה. האם הוכנסו שיפורים טכנולוגיים בענף? לא. מתברר שאת מקומם של העובדים המפוטרים תפסו עובדים שמקבלים את משכורתם ב"שחור" (מירובסקי, 2014).

פרק 1: ישראל

לפי הועדה לבחינת צמצום השימוש במזומן (2014), הכלכלה השחורה כוללת את הפעילויות ואת ההכנסות אשר באופן מכוון מוסתרים מהרשויות הציבוריות במטרה להימנע מקיום החובות המוטלות על כל אזרח ועסק. מקובל להתייחס לשני סוגים של פעילות כאשר מסווגים את המקורות של ההון השחור: לפעילות כלכלית חוקית ולפעילות בלתי-חוקית. קיים קושי להשיג מידע מדויק על היקפה של הכלכלה השחורה – וכלל הנתונים על אודותיה מוגדר כאומדן משום שמעצם טבעה היא מתנהלת הרחק מעין הציבור, משום שהעוסקים בה אינם מעוניינים לחשוף אותה ואת עצמם, ומשום שאמצעים טכנולוגיים שונים מאפשרים להעלים כלכלה שחורה זו בשיטות מתוחכמות. לכן חוקרים פיתחו מודלים כדי לאמוד את היקפה של הכלכלה השחורה, כשחלקם שנויים במחלוקת. כל המודלים אם כן רואים בנתונייהם אומדן בלבד. אחד האומדנים לגבי ישראל מופיע במחקר של הבנק העולמי לפי מחקר זה, המשווה 151 מדינות מתפתחות ומפותחות, בשנים 1999-2007 עמד שיעורה הממוצע של הכלכלה השחורה בישראל על כ 22 אחוז מהתוצר המקומי הגולמי (תמ"ג).

עבודת הצוות מהווה את העבודה הממשלתית המקיפה ביותר שנעשתה עד כה בנושא, והמלצות הצוות כוללות סדרה של פעולות משלימות להפחתת הכלכלה השחורה. אבני היסוד של הרפורמה המוצעת הם הפחתת השימוש במזומן, הפחתת השימוש בצ'קים מוסבים והגדלת השימוש באמצעי תשלום אלקטרוניים.

